

HLAS ŽIAKOV O PARTICIPÁCH A ŠKOLSKOM PROSTREDÍ: ZISTENIA Z PROJEKTU I CO-COPE

STUDENTS' VOICES ON PARTICIPATION AND SCHOOL CLIMATE: FINDINGS FROM THE I CO-COPE PROJECT

Zlatica Zacharová^{1a}, Linda Liliková^{1a}, Štefánia Ferková^{2b} & Lenka Kaščáková^{3c}

^a Katedra psychológie a Patopsychológie, PdF UK v Bratislave, Račianska 59, 813 34 Bratislava

^b Katedra pedagogiky, PdF UK v Bratislave, Račianska 59, 813 34 Bratislava

^c Katedra predprimárnej a primárnej pedagogiky, PdF UK v Bratislave, Račianska 59, 813 34 Bratislava

ABSTRAKT

Príspevok prezentuje výsledky zo slovenskej spolupráce v projekte I CO-COPE (Interprofessional Collaboration for Co-creating Opportunities for Participation and Empowerment), ktorý sa zameriava na podporu hlasu detí a mladých ľudí na druhom stupni základných škôl a osemročných gymnázií. Do výskumu bolo zapojených 658 žiakov vo veku 11–15 rokov, ktorí vyplnili dotazník mapujúci spokojnosť so školou a možnosti participácie prostredníctvom Likertovej škály (pocit prijatia, férové zaobchádzanie, prístup k pomoci, možnosti ovplyvňovať rozhodnutia). Kvantitatívne dáta dopĺňajú fokusové skupiny z dvoch bratislavských škôl, kde žiaci podrobnejšie opisovali svoje skúsenosti. Výsledky poukazujú na silné stránky školského prostredia (férovosť, dostupnosť podpory) a na slabšie oblasti participácie (nízky pocit reálneho vplyvu). Diskusia zdôrazňuje potrebu interprofesionálnej spolupráce odborníkov na školách a dôležitosť systematického zapájania žiakov do rozhodovacích procesov.

Kľúčové slová

participácia žiakov; wellbeing; školské prostredie; interprofesionálna spolupráca

ABSTRACT

This paper presents findings from the Slovak participation of the I CO-COPE (Interprofessional Collaboration for Co-creating Opportunities for Participation and Empowerment) project, which focuses on amplifying student voice in lower secondary schools and eight-year grammar schools. A total of 658 students aged 11–15 participated in a questionnaire assessing school satisfaction and opportunities for participation using a Likert scale (perceptions of acceptance, fairness, access to support, and influence on decision-making). Quantitative findings are complemented by focus groups in two Bratislava schools, where students provided in-depth narratives of their experiences. Results highlight strengths of school environments (fair treatment, accessible support) and areas needing improvement in participation (low perceived impact of student voice). The discussion emphasizes the role of interprofessional collaboration among educational specialists and the importance of embedding student participation into school decision-making processes.

Keywords

student participation; wellbeing; school climate; interprofessional collaboration

Grantová podpora

Erasmus+ Project I CO-COPE: Inclusion through Interprofessional Collaboration in a Community of Practice in Education 2022-1-BE02-KA220-SCH-000089287. The European Commission's support

for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ÚVOD

V súčasnom vzdelávacom diskurze nadobúda čoraz väčší význam otázka inklúzie, participácie žiakov a medziprofesijnej spolupráce v školskom prostredí. Projekt *I CO-COPE* (Inclusive Communities of Practice for Coping with Educational Challenges) vznikol ako odpoveď na potrebu systematického rozvoja škôl prostredníctvom konceptu komunit praxe (Communities of Practice – CoP). Tento prístup zdôrazňuje spoluprácu medzi učiteľmi, riaditeľmi, odbornými zamestnancami a samotnými žiakmi s cieľom podporiť dobré životné podmienky, učenie a aktívnu participáciu všetkých žiakov, vrátane tých s komplexnými špecifickými potrebami.

Príspevok predstavuje medzinárodný projekt I CO-COPE (Inclusion through Interprofessional Collaboration in a Community of Practice in Education), ktorý od roku 2024 prebieha v 4 európskych krajinách - Belgicku, Portugalsku, Rakúsku a Slovensku – a jeho hlavným výstupom je profesionálny balík vzdelávacích modulov, ktorý má pripraviť školy na vytváranie inkluzívnych komunit praxe. Tieto komunity sú charakteristické interprofesionálnou spoluprácou a aktívnym zapojením žiakov do rozhodovacích procesov, čím sa posilňuje ich participácia a schopnosť ovplyvňovať školské prostredie.

Ciele projektu sú multidimenzionálne: zahŕňajú rozvoj kapacít škôl v oblasti inkluzívneho vzdelávania, tvorbu poznatkov o spolupráci medzi profesiami, podporu žiackej participácie a prevenciu predčasného ukončenia školskej dochádzky. Konceptuálny rámec projektu je postavený na štyroch kľúčových pojmoch – inkluzívne vzdelávanie, medziprofesijná spolupráca, žiacka participácia a komunity praxe – ktoré sú analyzované z hľadiska etických hodnôt, politických rámcov a praktických nástrojov.

Koncept komunit praxe (Communities of Practice ďalej ako CoP), formulovaný Laveom a Wengerom (1991), vychádza z predpokladu, že učenie je sociálny proces prebiehajúci v konkrétnom kontexte prostredníctvom spoločnej činnosti. CoP predstavujú skupiny ľudí, ktorí zdieľajú záujem o určitú oblasť a prostredníctvom pravidelnej interakcie si prehĺbujú poznanie. Podľa Mossa (2009) je jednou z najdôležitejších hodnôt v CoP priznanie si, že nevieme všetko – práve to vytvára priestor na skúmanie a učenie (Walton et al., 2019). V oblasti inkluzívneho vzdelávania sa CoP ukazujú ako efektívny rámec pre medziprofesijnú spoluprácu, podporu študentskej/žiackej participácie a rozvoj školskej kultúry založenej na hodnotách participácie, dôvery a otvorenosti.

Študentskú/žiackú participáciu je možné rozumieť ako schopnosť žiakov a žiačok ovplyvňovať svoje vzdelávacie prostredie, iniciovať diskusie a spolurozhodovať (Silviera-Maio, et al, 2024). Jej rozvoj závisí od uznania zo strany dospelých a od vytvárania demokratického priestoru v škole. CoP podporujú inklúziu tým, že vytvárajú bezpečné prostredie, kde sa rešpektuje hlas každého člena komunity – vrátane žiakov. Poznatky vznikajúce v rámci CoP sú praktické, flexibilné a kontextovo ukotvené, čím prispievajú k udržateľnému rozvoju inkluzívneho vzdelávania. V súčasnosti sa navyše kladie dôraz aj na výchovu charakteru, ktorá je v novom Štátnom vzdelávacom programe (ŠVP, 2023) zaradená medzi hlavné piliere vzdelávania. V tejto súvislosti sa ako perspektívna metóda ukazujú komunity praxe (Communities of Practice – CoP), ktoré umožňujú intenzívne zdieľanie poznatkov o tom, čo vo výchove charakteru funguje, a zároveň podporujú učenie, sebadôveru a profesijný rozvoj pedagógov. CoP vytvárajú priestor pre sociálne učenie, v ktorom sa učelia navzájom učia, ako efektívne realizovať ciele výchovy charakteru (Wenger, 1998; Morris et al., 2017). V oblasti vzdelávania sa CoP využívajú na rozvoj pedagogických postupov, zlepšovanie vzdelávacích výsledkov žiakov a podporu inkluzívneho prostredia (Brandon & Charlton, 2011; Smith & Becker, 2021). Ich potenciál spočíva v tom, že prepájajú odborné poznatky s každodennou praxou a vytvárajú priestor pre kolektívne učenie, ktoré je citlivé na potreby žiakov aj učiteľov.

Pre účely projektu bol vytvorený dotazník pre učiteľov a dotazník pre žiakov, ktorý sledoval participáciu žiakov a ich aktívne zapojenie do rozhodovania v škole. Dotazníky boli administrované na začiatku projektu a po roku spolupráce s dvomi školami v každej zo zúčastnených krajín. Školy okrem vyplnenia dotazníka zabezpečili pedagogického zamestnanca, ktorý bol zaškolený ako moderátor pre utváranie komunít praxe na školách. Spoločne s mentorom a výskumníkom počas roku 2025 realizovali tri stretnutia s učiteľmi a žiakmi zamerané na tému spolupráce, inklúzie a žiackej participácie. Príspevok predstavuje prvotnú sondu do výskumných zistení na Slovensku, sledujúc odpovede žiakov týkajúce sa ich subjektívneho prežívania každodenného života v škole a ich žiacku participáciu na chode školy.

METÓDY

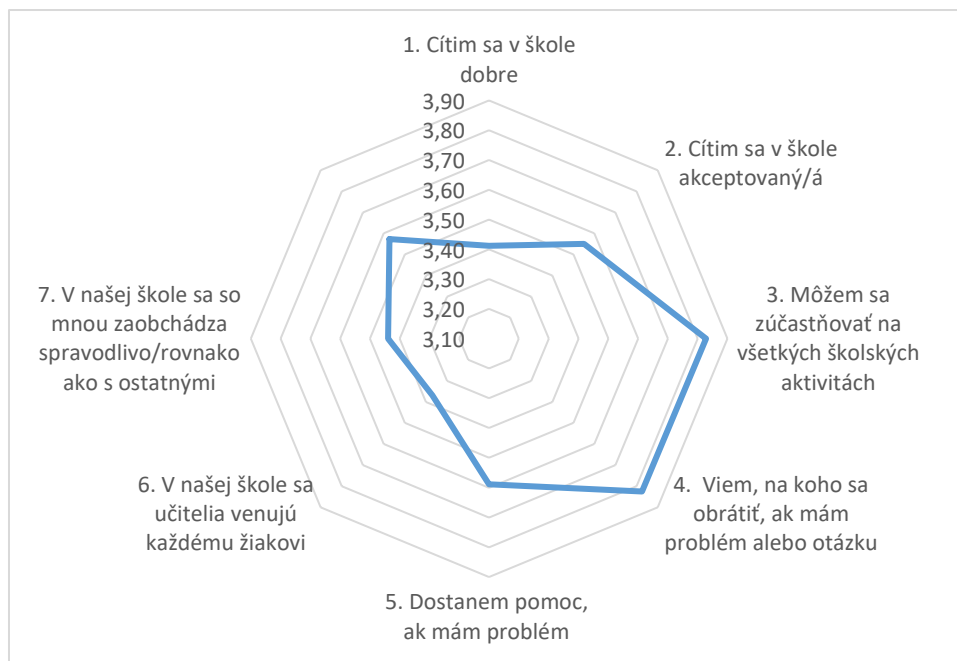
Výskum bol realizovaný prostredníctvom dotazníka vytvoreného na online platforme MS Forms, ktorá je určená na zber dát. Táto platforma umožnila následnú hlbšiu štatistickú analýzu pomocou softvéru SPSS IBM. Okrem zberu základných demografických údajov o žiakoch boli použité dve výskumné škály navrhnuté výskumným tímom. Prvá škála bola zameraná na subjektívne prežívanie pohody žiakov, najmä na ich skúsenosti v školskom prostredí a na mieru naplnenia ich potrieb v súvislosti s inklúziou. Obsahovala 7 položiek hodnotených na päťstupňovej Likertovej škále. Spôľahlivosť škály bola overená pomocou Cronbachovej alfy = 0,880. Druhá škála skúmala študentskú/žiacku participáciu v školskom prostredí, teda mieru, do akej sa žiaci cítia byť zapojení do rozhodovania a školských aktivít. Obsahovala 9 položiek, taktiež hodnotených na päťstupňovej Likertovej škále, pričom spoľahlivosť bola potvrdená hodnotou Cronbachovej alfy = 0,865. Posledná otázka bola otvorená a zisťovala ako žiaci a žiačky hodnotia možnosti školy podporovať ich a začleňovať ich do participácie na aktivitách školy.

Výskumná vzorka

Výskumnú vzorku tvorilo 658 žiakov z viacerých slovenských škôl nižšieho sekundárneho vzdelávania pričom 318 žiakov (48,33 %) a 340 žiačok s priemerným vekom 13,14 roka (min. 11 a max. 15).

VÝSLEDKY

Nižšie uvedené výsledky poukazujú na subjektívne hodnotenie žiakov svojho každodenného prežívania v škole a toho ako sa v škole cítia (Graf č. 1). V priemere sa žiaci cítia v škole dobre ($M = 3,41$), no 24 (3,64 %) žiakov označilo, že sa rozhodne necíti v škole a 54 žiakov sa v škole cíti rozhodne dobre (8,21 %). Najviac súhlasili žiaci s tým, že sa vedia na koho v škole obrátiť, ak majú nejaký problém a súhlasia s tým, že sa môžu zúčastňovať školských aktivít ($M = 3,83$). Najmenej žiaci súhlasili s tým, že sa učitelia venujú každému žiakovi ($M = 3,37$).

Obrázok 1 Každodenná skúsenosť žiakov a žiačok so školou

V druhej časti otázok boli žiaci dotazovaní ohľadom ich participácie na chode školy (Graf č 2). Túto oblasť žiaci relatívne negatívne hodnotili. Najmenej súhlasili s výrokom, že ich hlas môže ovplyvniť rozhodnutia prijaté v škole ($M = 2,67$) a s tým, že robia veci, ktoré sú dôležité pre realizáciu rozhodnutí prijatých v škole ($M = 2,84$). Tiež negatívnejšie hodnotili, že ich škola učí ako sa podeliť o svoj názor s druhými ($M = 3,03$). V tejto oblasti najviac súhlasili s tým, že sú informovaní o tom, čo sa v škole deje ($M = 3,63$).

Obrázok 2. Aká je študentská participácia na školských aktivitách

Participácia detí a mládeže v školskom prostredí – analýza výpovedí žiakov a žiačok

Participácia detí a mládeže v školskom prostredí je jedným z pilierov demokratického vzdelávania. Umožňuje žiakom rozvíjať zodpovednosť, kritické myslenie a pocit spolupatričnosti. Napriek tomu sa v praxi stretávame s rôznorodou mierou zapojenia žiakov do rozhodovacích procesov. Preto sme sa v otvorenej otázke pýtali žiakov ktoré opatrenia má vytvorené škola k tomu, aby sa žiak/žiačka

mohol/mohla čo najlepšie zúčastňovať vyučovania a školských aktivít, vyjadriť svoj názor a aktívne sa podieľať na rozhodovaní na svojej škole. Zo 658 žiakov vyplnilo otvorenú otázku 230 žiakov. Ich odpovede boli analyzované pomocou obsahovej analýzy k identifikácii frekventovaných výrazov (Tabuľka 1) a postojov a pomocou tematickej analýzy boli kategorizované ich výpovede do tematických oblastí (tabuľka 2). Výpovede žiakov boli rozdelené do troch hlavných kategórií: pozitívne, neutrálne alebo nejasné a negatívne.

V kategórii pozitívne výpovede žiaci často reflektovali pozitívne skúsenosti zo školského prostredia. Uvádzali, že majú možnosť vyjadriť svoj názor napríklad na triednických hodinách, počas diskusií alebo prostredníctvom rozhovorov s učiteľmi. Taktiež oceňovali podporu zo strany učiteľov a školského psychológa, ktorí im poskytovali emocionálnu oporu a prejavovali záujem o ich potreby. Medzi pozitívne skúsenosti patrila aj účasť na školských aktivitách, ako sú výlety, školy v prírode, prespávačky v škole, súťaže (školský pohár), teambuildingy či zapojenie do činnosti školského parlamentu. Príkladmi týchto výpovedí sú: „Učitelia si vypočujú názor každého žiaka,“, „Rozprávame sa s psychologičkou,“ alebo „Môžem sa vyjadriť na triednických hodinách.“ Objavili sa aj výpovede žiakov/žiačok, ktoré pozitívne hodnotia inklúziu „Môžem používať potrebné pomôcky. Navštevujem špeciálnu pedagogičku. Trávim potrebný čas v multisenzorickej miestnosti. Moji rodičia komunikujú s učiteľmi.“, a tiež pozitívne hodnotia morálnu edukáciu v škole „Škola má naučila komunikácii s ľuďmi správne správaniu v spoločnosti priateľstvu a mnohým rôznym veciam“

Druhou kategóriou boli neutrálne výpovede. Významná časť žiakov a žiačok odpovedala nešpecificky, čo môže naznačovať nedostatok informácií, reflexie alebo záujmu. Medzi najčastejšie odpovede patrili výroky ako: „Neviem,“, „Netuším,“, „Nič ma nenapadá“ či „Idk.“

Poslednú kategóriu tvorili negatívne výpovede žiakov a žiačok. Niektorí žiaci a žiačky vyjadrili frustráciu a pocit nízkej váhy svojho hlasu v školskom prostredí. Vyjadrenia ako „Môj hlas nemá veľkú váhu,“, „Absolútne nič“ alebo „Na tom parlamente nič“ poukazujú na ich negatívnu skúsenosť. Okrem toho sa v niektorých odpovediach objavili sarkastické a ironické poznámky.

Tabuľka 1 Obsahová analýza otvorených výpovedí žiakov a žiačok

Kategória	Počet výskytov	Percentuálne zastúpenie
Neviem / Netuším / Nespomeniem si	74	32 %
Možnosť vyjadriť názor	28	12 %
Školské aktivity (súťaže, výlety)	26	11 %
Podpora učiteľov / psychológov	22	10 %
Školský parlament / triednické hodiny	20	9 %
Negatívne výpovede (nič, hovno, nič moc)	18	8 %
Komunikácia / diskusia	14	6 %
Začlenenie / rovnosť / rešpekt	10	4 %
Zábavné aktivity / hry / teambuildingy	8	3 %
Ironické / sarkastické výpovede	6	3 %
Vzdelávanie / pomoc pri učení	4	2 %

Tabuľka 2 Tematická analýza otvorených výpovedí žiakov ohľadom ich možností participácie na chode školy

Téma	Príklady výpovedí	Frekvencia
Vyjadrenie názoru	školský parlament, triednické hodiny, komunikácia	Vysoká
Podpora učiteľov	doučovanie, rozhovory, pomoc pri problémoch: „Pomáha mi“, „Zaujíma sa o mňa“	Vysoká
Školský parlament	„Volíme si predsedu triedy“, „Parlament sa zrušil“	Stredná
Psychologická podpora	„Meetingy so psychológom“, „Rozhovory s psychologičkou“	Stredná
Aktivity a podujatia	školský pohár, výlety, škola v prírode, trhy, prespávačky	Vysoká
Nezáujem / nevedomosť	„Neviem“, „Idk“, „Nič“	Veľmi vysoká
Kritika / frustrácia	pocit vylúčenia, nedostatok rešpektu, formálnosť dotazníkov „Absolútne nič“, „Môj hlas nemá váhu“	Stredná

Poznámka: Téma = hlavná identifikovaná kategória v dátach, príklady = ilustratívne odpovede žiakov, frekvencia = relatívna frekvencia v dátach.

DISKUSIA

Kým slovenskí žiaci hodnotia svoje prežívanie v škole relatívne dobre ($M = 3,41$) no aj tak je ich hodnotenie mierne pod priemerom v porovnaní s ostatnými krajinami ($M = 3,81$). V dátach z ostatných krajín až 78,2 % žiakov súhlasí s výrokom „Môžem sa zúčastniť všetkých školských aktivít“ ($M = 4,118$), zatiaľ čo slovenskí žiaci túto oblasť hodnotili pozitívne, ale bez výrazného súhlasu. Ďalšie rozdiely boli pozorované v oblasti hodnotenia spravodlivosti a pozornosti učiteľom voči každému žiakovi. Slovenskí žiaci vnímajú nižšiu mieru individuálneho prístupu zo strany učiteľov ($M = 3,37$) než žiaci v Belgicku, Portugalsku a Rakúsku (priemer $M = 3,58$). V prípade participácie žiakov na riadenie aktivít v škole, slovenskí žiaci uvádzajú najnižší súhlas spomedzi žiakov z iných krajín. Na druhej strane porovnateľne so zahraničnými žiakmi súhlasia s dobrou informovanosťou o dianí v škole. Slovenskí žiaci sa v škole cítia relatívne dobre, no v porovnaní s rovesníkmi z Belgicka, Portugalska a Rakúska vykazujú nižšiu mieru subjektívnej pohody, slabší pocit spravodlivosti a menšiu dôveru vo vlastný vplyv na školské dianie. Participácia žiakov je vnímaná ako oblasť s najväčším priestorom na zlepšenie, čo korešponduje s kvalitatívnymi výpoveďami o pasivite, neinformovanosti a frustrácii. Kvalitatívne výpovede poukazujú na bohaté spektrum aktivít, ale aj na nedostatok uznania individuálnych potrieb. Belgickí žiaci vykazujú vyššiu mieru subjektívnej pohody ($M = 3,81$) a silnejší pocit spravodlivosti v školskom prostredí. Participácia je však rovnako obmedzená – len 34,1 % žiakov súhlasí s tým, že ich hlas ovplyvňuje rozhodnutia. V Belgicku sa kladie dôraz na metakognitívny rozvoj, čo sa prejavuje v mierne vyššej schopnosti žiakov reflektovať školské procesy. Portugalskí žiaci vykazujú najvyššiu mieru súhlasu s výrokom „Môžem sa zúčastniť všetkých školských aktivít“ ($M = 4,118$). Napriek tomu sa aj tu objavuje nízka miera vnímaného vplyvu na rozhodovanie ($M = 2,95$). Výsledky naznačujú, že formálna participácia je prítomná, ale skutočná moc žiakov je obmedzená. Rakúski žiaci hodnotia školské prostredie mierne nadpriemerne, najmä v oblasti informovanosti o dianí v škole ($M = 3,63$). Vnímanie spravodlivosti a pozornosti učiteľov je u rakúskych žiakov podobné ako v Portugalsku ($M \approx 3,58$) (zdroj oficiálne výsledky projektu I CO-COPE).

Táto štúdia má niekoľko metodologických a interpretačných obmedzení, ktoré je potrebné zohľadniť pri vyhodnocovaní výsledkov. V prvom rade, výskumná vzorka pozostávala zo žiakov nižšieho sekundárneho vzdelávania, pričom nebola rovnomerne zastúpená podľa regiónov, typov škôl ani sociálno-ekonomického zázemia. Výsledky preto nemožno generalizovať na celú populáciu žiakov na Slovensku.

Ďalej, dáta boli získané prostredníctvom sebahodnotiacich dotazníkov, čo môže viesť k skresleniu odpovedí v dôsledku sociálne želaného správania, nepochopenia otázok alebo momentálneho emočného stavu respondentov. Výpovede typu „neviem“, „nič“ či ironické komentáre naznačujú, že časť žiakov nemusela otázky reflektovať dostatočne hlboko.

ZÁVER

Výsledky výskumu poukazujú na to, že slovenské školy realizujú množstvo aktivít, ktoré majú potenciál podporiť participáciu žiakov. Kvantitatívne dáta ukazujú, že žiaci sa vo všeobecnosti v školskom prostredí cítia dobre, pričom najviac oceňujú dostupnosť pomoci a možnosť zúčastňovať sa školských aktivít. Na druhej strane, oblasť študentskej/žiačkej participácie je hodnotená výrazne rezervovanejšie – žiaci vnímajú, že ich hlas má len obmedzený vplyv na rozhodovanie v škole.

Kvalitatívna analýza výpovedí žiakov potvrdzuje túto ambivalenciu. Mnohí žiaci spontánne uvádzajú konkrétne aktivity ako školský pohár, výlety, školy v prírode či školský parlament, ktoré vnímajú ako formy zapojenia. Zároveň sa však vyskytuje vysoký podiel výpovedí typu „neviem“, „nič“, či ironických komentárov, ktoré naznačujú nedostatočnú informovanosť, slabú reflexiu alebo prežívanie vylúčenia, či nezapojenia do školských aktivít a teda aj do samotného života v škole.

Tieto zistenia poukazujú na potrebu systematickej podpory študentskej participácie a medziprofesijnej spolupráce v školách. Participácia žiakov by nemala byť len formálna, ale zakorenená v každodennej kultúre školy, kde je každý žiak vnímaný ako aktívny spolutvorca vzdelávacieho prostredia a a svoj hlas pri rozhodovaní a riadení školy.

ZOZNAM REFERENCIÍ

- Brandon, T., & Charlton, J. (2011). The lessons learned from developing an inclusive learning and teaching community of practice. *Int. J. Incl. Educ.* 15, 165–178. doi: 10.1080/13603116.2010.496214
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press
- Morris, D. B., Usher, E. L., & Chen, J. A. (2017). Reconceptualizing the sources of teaching self-efficacy: A critical review of emerging literature. *Educ. Psychol. Rev.* 29, 795–833
- Moss, G. (2009). The politics of literacy in the context of large-scale education reform. *Research Papers in Education*, 24(2), 155–174. <https://doi.org/10.1080/02671520902867093>
- Mucinskas D, Clark S, Barendsen L & Gardner H (2025) An increase in educator expectations of student character growth during participation in a community of practice. *Front. Educ.* 10:1466295. doi: 10.3389/educ.2025.1466295
- Silveira-Maia, M., Neto, C., Sanches-Ferreira, M., Alves, S., Durães, H., Breyer, C., Vandenbussche, E., Boonen, H., Zacharová, Z., Ferková, Š., Schukoff, P., Unterreiner, S. & Teijssen, E. (2025). *MappingCoPforInclusion: a KnowledgeBase*. Porto: Instituto Politécnico do Porto
- Smith, C., & Becker, S. (2021). Using communities of practice to facilitate technology integration among K-12 educators: a qualitative meta-synthesis. *J. Technol. Teach. Educ.* 29, 559–583
- Štátny vzdelávací program. (2023). Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. <https://www.minedu.sk/statny-vzdelavaci-program-2023/>
- Walton, E., Carrington, S., Sagers, B., Edwards, C., & Kimani, W. (2022). What matters in learning communities for inclusive education: a cross-case analysis. *Professional Development in Education*, 48, 134-148. <https://doi.org/10.1080/19415257.2019.1689525>
- Wenger, E. (1998). *Communities of practice: Learning, meaning, and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wenger-Trayner, E., & Wenger-Trayner, B. (2015). Introduction to communities of practice: A brief overview of the concept and its uses. Available at: <https://www.wenger-trayner.com/introduction-to-communities-of-practice/> (Accessed June 1, 2024).